

PREBIVALSTVO

Razvrstitev in rast

1. Na Zemlji je več kot 6 milijard prebivalcev. Prebivalstvo je enakomerno naraščalo do sredine 20. stoletja, ko se je začela hitra rast prebivalstva. To hitro naraščanje je značilno predvsem za države v **razvoju** (večina afriških držav, nekatere azijske ter latinsko ameriške države). Hitro naraščanje prebivalstva – **eksplozija prebivalstva** – demografska eksplozija.
2. Razporeditev prebivalstva podajamo z gostoto prebivalstva, ki jo podajamo s številom prebivalcev na določeno površino (km²). Ločimo:
 - **Redko poseljena območja**: puščave, gorski svet, polarna in subpolarna območja ter vlažnoekvatorialna območja.
 - **Gosto poseljena območja**: V in J Azija, srednja in Z Evropa ter SV del ZDA
3. Na rast prebivalstva vpliva naravni prirastek (razlika med rodno in umrljivostjo).
 - **Rodnost – nataliteta**: je število živorojenih otrok na 1000 prebivalcev na nekem območju (naselje, država, občina...) v enem letu (%). Je močno odvisna od **gospodarske** razvitosti območja. Gospodarsko manj razvite države imajo večjo rodno. Izstopajo države Afrike, nekatere Azijske države ter latinsko-ameriške države. Na rodno vplivajo tudi drugi dejavniki: število žensk v fertilni dobi (ko ženska lahko rodi, 15-45), tradicija, vera, izobraženost ženske.
 - **Umrljivost – mortaliteta**: je število umrlih na 1000 prebivalcev na določenem območju v enem letu. Je prav tako odvisna od gospodarske razvitosti, vendar tudi v državah v razvoju je v upadanju, zaradi vse večje medicinske pomoči, tudi boljših higienskih razmer. V razvitih državah pa se umrljivost nekoliko povečuje zaradi staranja prebivalstva. Na umrljivost vplivajo tudi drugi dejavniki/dogodki: vojne, naravne katastrofe, različne epidemije...

Naravni prirastek pomeni koliko več otrok se je rodilo, kot jih je umrlo na 1000 prebivalcev. Naravni prirastek je lahko tudi negativen.

Primer: rodno = 10‰, umrljivost = 10,5‰, naravni prirastek = -0,5‰

Na naravni prirastek vplivajo tudi demografske politike ali prebivalske politike:

- **Antinataliteta**: ena družina, en otrok (Kitajska)
- **Pronataliteta**: ena družina, trije otroci; spodbuja rojstva

Najnižji naravni prirastek v zadnjem času je v V Evropi, zaradi gospodarske krize.

- **PRVA FAZA**: visoka rodno in umrljivost; nizek naravni prirastek
- **DRUGA FAZA**: umrljivost zelo upada zaradi izboljšanih zdravstvenih in higienskih razmer; visoka rodno, velik naravni prirastek
- **TRETJA FAZA**: rodno se močno zniža zaradi načrtovanja družine; zmanjšuje se naravni prirastek
- **ČETRТА FAZA**: nizka rodno in umrljivost; zelo nizek, lahko negativen naravni prirastek

SELITVE – MIGRACIJE

Sposobnost prebivalstva da spreminja kraj stalnega bivanja. Ljudje se:

- Odseljujejo: **emigracija** (emigrant)
- Priseljujejo: **imigracija** (imigrant)

Razlika med emigracijo in imigracijo je **migracijski saldo**, ki je pozitiven ali negativen.

VZROKI MIGRACIJ

1. **Gospodarski – ekonomski:** povezani so z iskanjem zaposlitve oz. boljših razmer za življenje ali delo. Teh slitev je največ. Poznamo posebne vrste glede na omenjeni razlog:
 - **beg z gora** □ preseljevanje z gora v doline
 - **beg z dežele** □ preseljevanje z dežele v mesto
 - **beg možganov** □ preseljevanje izobražencev iz manj razvitih v bolj razvite države
2. **Politični:** selijo se tisti, ki se ne strinjajo s politično uraditvijo države in iščejo nekje drugje politično zatočišče – azil.
3. **Verski:** velikokrat povezan s političnim vzrokom (IRA)
4. **Naravne nesreče**

VRSTE MIGRACIJ

1. **Delitev glede na prostor:**
 - Notranja migracija: znotraj ene države
 - Zunanje migracije:
 - *Meddržavne:* slo □ nem
 - *Medcelinske / medmorske:* slo □ ZDA
2. **Delitev glede na čas:**
 - Začasne: zdomci (začasno se odseli in se vrne nazaj)
 - Stalne: izseljenci
 - Dnevne migracija: dnevna vožnja iz kraja bivanja v kraj službe
 - Sezonske migracije
3. **Delitev glede na druga merila:**
 - Prostovoljna
 - Prisilna: v vojnih razmerah, političnih nemirih, spopadih; begunci

Dejansko število prebivalcev določenega kraja je odvisno od naravnega prirastka in migracijskega salda. Poznamo tri demografska območja / tipe:

- **Območje priseljevanja – koncentracije:** pozitiven naravni prirastek in velik migracijski saldo
- **Območje stagnacije:** prebivalstvo ostaja približno enako številčno
- **Območje praznjenja – depopulacije** – območje demografske ogroženosti: negativni naravni prirastek in negativen migracijski saldo □ v hribovitih območjih in prometno odmaknjenih območjih (Robidišče ob slo-it meji, podratitovške vasi).

POSLEDICE SELITEV

- **Države priseljevanja:**
 - izboljša se starostna sestava prebivalstva
 - vitalnejša družba
 - poveča se delovna storilnost
 - družba postane dovezetnejša za spremembe
 - hitreje se prilagajajo sodobnim procesom
- Negativne posledice:
- težave priseljencev pri prilagajanju na nov način življenja
- **Države izseljevanja:**
 - pomanjkanje mladega prebivalstva, strokovnega kadra
 - družba postane pasivna in neprilagodljiva sodobnim procesom

BIOLOŠKE SESTAVE PREBIVALSTVA

RASNA SESTAVA:

- **Bela rasa:** Evropa, S-J Amerika, S Afrika, Indija...
- **Rumena rasa:** Azija, Amerika (indijanci)...
- **Črna rasa:** Afrika J od Sahare, Amerika...
- **Mešanci:**
 - o mestici □ indijanci in belci
 - o mulati □ črnci in belci
 - o zambi □ indijanci in črnci

Največ v J Ameriki.

Rasizem □ ideologija, ki poudarja večvrednost lastne rase in manjvrednost drugih ras. Nacizem (2.sv.vojna, neonacizem, rasna segregacija (razlikovanje v ZDA, JAR (Apartheid).

SPOLNA SESTAVA:

Razmerje med številom moških in žensk, uravnotežena sestava. Ženska živijo dlje.
Starostna piramida: loči spola

STAROSTNA SESTAVA:

Starostne skupine:

- mlado □ do 15 let
- zrelo □ 15 – 65 let
- staro □ nad 65 let

Starostne piramide: različne oblike glede na dežele starostnih skupin (piramida, koš, žara).

	PIRAMIDA mlado prebivalstvo	2.faza
	KOŠ zrelo prebivalstvo	3.faza
	ŽARA staro prebivalstvo	4.faza

PROJEKCIJA PREBIVALSTVA

Predvidevanje prihodnjega gibanja števila prebivalstva.

- Mlado prebivalstvo – šole
- Staro prebivalstvo – dan upokojencev

DRUŽBENE SESTAVE PREBIVALSTVA

VERSKA SESTAVA:

Razširjenost svetovnih religij:

- krščanstvo
- islam
- hinduizem (Indija)
- budizem
- judovstvo (Izrael)

plemenska verstva (Afrika)